

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1991-23

Karar Sayısı: 1991-47

Karar Günü: 10.12.1991

R.G. Tarih-Sayı :13.09.1992-21344

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 7. İş Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU :17.7.1964 günlü, 506 sayılı "Sosyal Sigortalar Kanunu"nun 110. maddesinin, Anayasa'nın Başlangıç Bölümü'nün sekizinci fıkrası ile Anayasa'nın 2., 5., 41., 60. ve 61. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istemidir.

I- OLAY :

Davacı geçirdiği iş kazası nedeniyle % 43 oranında malûl kaldığını, ancak Sosyal Sigortalar Kurumu'nca kusurlu olduğu gerekçesiyle malûliyet aylığı bağlanmadığından iş kazasının saptanarak malûliyet aylığı bağlanmasını istemiştir.

Yargılamada davacının malûl kaldığı iş kazasında % 100 kusurlu olduğunun saptanması üzerine davacı vekili, müvekkiline aylık bağlanmasına engel olan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın 110. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı savanda bulunmuştur.

Mahkeme Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bularak maddenin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ :

A.İptali İstenilen Yasa Kuralı :

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Yasası'nın iptali istenen 110. maddesi şöyledir:

"Madde 110- Kastı veya suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ve sürekli iş göremezlik geliri verilmez. Sigortalıya yalnız gerekli sağlık yardımı yapılır."

B.İtiraza Dayanak Yapılan Anayasa Kuralları :

İtiraz yoluna başvuran mahkemenin itirazına dayanak yaptığı Anayasa kuralları şunlardır:

1-BASLANGIÇ (Sekizinci fıkra)

.....

"Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat

sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;"

.....

2- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

3- "MADDE 5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyet ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

4- "MADDE 41.- Aile Türk toplumunun temelidir.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar."

5- "MADDE 60.- Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliğı sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar."

6- "MADDE 61.- Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.

Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Yekta Güngör ÖZDEN, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, Servet TÜZÜN, Mustafa ŞAHİN, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Erol CANSEL, Yavuz NAZAROĞLU, Güven DİNÇER, ve Haşim KILIÇ' ın katılımlarıyla 6.6.1991 günün yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, itiraz konusu yasa kuralı ile dayandırılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A)Sınırlama Sorunu :

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 506 sayılı Yasa'nın 110. maddesinin iptal istemini içeren kararında sınırlama yapmamıştır.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddelerinde, itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuruların mahkemenin görev alanı ve bakmakta olduğu davada uygulanacak yasa kuralı ile sınırlı olması öngörülmüştür.

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu dava, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın 110. maddesinin uygulanmasından doğmuştur. Sözü edilen maddeye göre kasdî veya suç sayılabilir bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalılara geçici ve sürekli iş göremezlik geliri verilmemektedir. İtiraza konu olay, kasdî olmayan ve suç sayılır bir eylemi yüzünden iş kazasına uğrayan sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanmasına ilişkindir.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, Sosyal Sigortalar Yasası'nın 110. maddesinin birinci tümcesinin, suç sayılan bir eylemi yüzünden iş kazasına uğrayan sigortalının sürekli iş göremezlik geliri almasına ilişkin kurallarını uygulama durumundadır. Anılan maddedeki eylem için sayılan suç unsurları arasında bulunan "kasıtlı bir hareket" ile "meslek hastalığı ve hastalık" durumlarında uygulanan sürekli veya geçici iş göremezlik ödeneğine ilişkin kuralların ve maddenin son cümlesinde yer alan "sağlık yardımlarının devamı" hakkındaki kuralın Mahkemece uygulanması olanağı yoktur.

Bu nedenlerle itiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı itiraz konusu kurallara ilişkin esas incelemenin; Yasa'nın 110. maddesinin birinci tümcesinde yer alan "suç sayılan bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri verilmemesi" kuralı ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu :

a- Anayasa'nın "sosyal güvenlik hakkı" başlıklı 60. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olması öngörülmüştür. Sosyal güvenlik hakkı çalışanların çalışma yaşamlarının ve yarınlarının güvencesidir. Sosyal güvenlik toplumun parçası olan bireylere, gelirleri ne olursa olsun doğal bir olay olan yaşlılık ile hastalık, kaza, ölüm ve malûllük gibi sosyal riskler karşısında asgari bir yaşam düzeyi sağlama amacına yöneliktir.

Anayasa'nın 60. maddesinin ikinci fıkrasında ise, devlete sosyal güvenliği sağlayacak gerekli önlemleri alma ve teşkilâtı kurma görevi verilmiştir. T.C. Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu, ülkemizde sosyal güvenliğin temelini oluşturan kurumlardır. Sosyal Sigortalar Kurumu, hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlara, iş kazalarıyla meslek hastalıkları, hastalık, analık, malûllük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal sigorta yardımları yapan sosyal güvenlik kuruluşudur. Çalışmaları yasal ölçüler içinde ve sigorta esaslarına göre düzenlenmiştir. Anayasa'nın 60. maddesi Kurum'un düzenlemesinde

temel kural olmakla birlikte, Anayasa'da çalışma hayatını düzenleyen diğer kurallar bütün sosyal güvenlik kurumları gibi Sosyal Sigortalar Kurumu içinde geçerlidir.

Anayasa'nın 2. maddesi uyarınca sosyal devlet, vatandaşın sosyal durumu ve refahı ile ilgilenen ve onlara asgarî yaşam düzeyi sağlayan devlettir. Anayasa'nın 5. maddesinde ise, "... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerine, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya çalışmak..." devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Sosyal Sigortalar Yasası'nın itiraz konusu 110. maddesi, kasdî veya suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalıya geçici iş görmezlik ödeneğiyle sürekli iş görmezlik gelirin verilemeyeceğini ve sigortalıya yalnız gerekli sağlık yardımlarının yapılacağını öngörmüştür. Buna göre sigortalının suç sayılır bir hareketiyle iş kazasını uğraması durumunda olayda kastı olup olmadığına bakılmaksızın geçici ve sürekli işgörmezlik gelirinden yararlanamamaktadır.

Sosyal Sigorta, yasalarla kurulmuş bir sistem olup sigortanın kapsamı, sigorta alanı ve kapsadığı riskler ile alınacak primler yasal ölçülerle belirlenmiştir. Sosyal sigortaların yasalarla kurulmuş olması, sigortanın temel özelliği ve nedeni olan sosyal riskin karşılaması işlevini ortadan kaldırmaz. Diğer yandan modern toplumun ulaştığı bilimsel düzey ve ileri teknolojik uygulamalar iş kazaları ve meslek hastalıklarına yeni boyutlar getirmiş ve yeni iş güvenliği sorunları ortaya çıkarmıştır. İleri ve karmaşık teknolojik uygulamalar bağlamında "Kusur" kavramı, ceza hukukundaki anlamıyla "suç kavramı" na dönüşebilmekte ve maddenin düzenlenişine göre kastî suç olmasa bile bu tür suç sayılabilir bir eylemi yüzünden işçi sosyal güvenliğinden yoksun kalmaktadır.

Emeğinden ve yasaların düzenlediği sosyal güvenliğinden başka hiçbir güvenceye sahip olmayan işçinin, kastî davranışı dışında suç sayılabilecek kusurlu herhangi bir olay nedeniyle sosyal güvenlikten yoksun bırakılması prime dayanan sigorta anlayışına ters düşmektedir.

Yasa'nın 110. maddesinin taksirli suçları nedeniyle meydana gelen iş kazalarında işçiyi geçici ve sürekli işgörmezlik gelirinden yoksun bırakan kuralı, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun kuruluş ve varlık nedenine de aykırı düşmektedir.

Sosyal Sigortalar sisteminde işçilerin sosyal güvenliklerini kaldıran ya da bu sistemi güvence olmaktan çıkaran hükümler Anayasa'nın yukarıda açıklanan 2., 5. ve 60. maddelerine aykırıdır.

Bu nedenlerle 110. maddenin iptaline yönelik itirazın kabul edilerek sınırlama kararı uyarınca maddenin taksirli suç oluşturan eylemler sonucu uğranılan iş kazaları yönünden iptali gerekir.

Haşim KILIÇ bu görüşe katılmamıştır.

b- Anayasa'nın 41. Maddesi Yönünden İnceleme :

Anayasa'nın 41. maddesinin ilk fıkrasında; aile, Türk toplumunun temeli olarak tanımlanmakta ve ikinci fıkrasında ise; Devletin ailenin huzur ve refahı, özellikle ana ve çocukların korunması ile ilgili önlemleri alması ve gerekli teşkilâtı kurması öngörülmektedir.

Sosyal Sigortalar Yasası'nın itiraz konusu 110. maddesi, iş kazası sonucu sosyal güvenlikle ilgili temel bir uygulamayı düzenlemektedir. Maddeye yönelik Anayasa'ya aykırılık tartışmalarının, aile kurumu ile doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Bu nedenlerle dava konusu kuralın Anayasa'nın 41. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

c- Anayasa'nın 61. Maddesi Yönünden İnceleme :

Anayasa'nın 61. maddesiyle harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malûl ve gazilerinin, sakatların yaşlıların ve korunmaya muhtaç çocukların devletçe korunmalarına yönelik özel kurallar konulmuştur.

Anayasa'nın 60. ve 61. maddeleri, geniş anlamda sosyal güvenlik konularını düzenleyen maddeler olmalarına karşın bu maddelerde düzenlenen sosyal güvenlik konuları, birbirlerinden tümüyle ayırdır. 61. madde, toplumun özel olarak korunması ve gözetmesi gereken bir kesimin sosyal güvenliğini, 60. madde ise sigorta esasına dayanan ve çalışanların geleceğini güvence altına alan sosyal güvenlik sistemlerini düzenlemektedir. Sosyal güvenliğin çalışanlara yönelik bölümünü düzenleyen Yasa'nın itiraz konusu 110. maddesinin toplumun özel olarak korunması gereken bir kesiminin sosyal güvenliğine ilişkin özel hükümler içeren Anayasa'nın 61. maddesi ile ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ :

17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun;

A-110. maddesinin iptaline yönelik itiraza ilişkin esas incelemenin "... suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri verilmemesi..." sözcükleriyle sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE,

B- Sınırlama kararı uyarınca incelen ve yakarıda belirtilen kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE Haşim KILIÇ'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C- İptal hükmünün doğacak hukuksal boşluğun doldurulması için, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları uyarınca, Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine, Mustafa ŞAHİN'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

10.12.1991 gününde karar verildi.

Başkan
Yekta Güngör ÖZDEN

Başkanvekili
Güven DİNÇER

Üye
Servet TÜZÜN

Esas Sayısı: 1991-23
Karar Sayısı: 1991-47

Üye	Üye	Üye
Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Yavuz NAZAROĞLU
Üye	Üye	
Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN	

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı: 1991-23

Karar Sayısı: 1991-47

Anayasa'nın 153. maddesinde, iptal edilen kuralın, kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı günde yürürlükten kalkacağı, gereken durumlarda Anayasa Mahkemesi'nin iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabileceği hükme bağlanmıştır. 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü fıkrasında, Anayasa'nın anılan hükmüne koşut düzenleme getirildikten sonra, beşinci fıkrasında da, Anayasa Mahkemesi'nin, bir yasanın belirli bir hükmünün iptalinin hukuki boşluk doğurması ve bu hukuki boşluğun kamu düzenini tehdit ya da kamu yararını ihlal edecek nitelikte görülmesi durumunda iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırmak zorunda olduğu kurala bağlanmıştır.

Bu kurallar uyarınca iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılması, Anayasa Mahkemesi'nce gerek görülmesine ya da iptal sonucunda bir hukuki boşluk doğması ve bu durumun kamu düzenini tehdit ya da kamu yararını ihlâl edici nitelikte bulunmasına bağlıdır. Bu unsurları taşımayan, iptal kararının doğuracağı hukukî boşluğun doldurulması için süre verilmesini öngören çoğunluk düşüncesine katılmadım.

Üye
Mustafa ŞAHİN

KARŞIOY GEREKÇEM

Esas Sayısı: 1991-23

Karar Sayısı: 1991-47

Anayasa'nın 60. maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu belirtilerek sosyal riskler karşısında asgari bir hayat bir hayat seviyenin teminatı altına alınması amaçlanmıştır. Yine aynı madde de, belirtilen sosyal güvenliği sağlayacak sosyal güvenlik kuruluşlarını kurma görevi de devlete verilmiştir. Sosyal Sigortalar Kurumu bu kapsamda görev yapan bir sosyal güvenlik kuruluşudur. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 26. maddesi işveren sorumluluğunu düzenlemiştir. İşverenin kendi suç sayılır bir hareketi sebebiyle meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığından dolayı S.S. Kurumunun işçiye yaptığı ödemeler işverenden tahsil edilmektedir. Bu maddenin Anayasa'ya aykırılığı iddia edilmiş fakat Anayasa Mahkemesi 1990-28 esas, 1991-11 sayılı kararı ile maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiştir. Kararda "..... İşverenin Sosyal Sigortalar karşısındaki sorumluluğunu düzenleyen itiraz konusu kural, kurumun iş kazası ya da meslek hastalığına uğrayan sigortalı için yaptığı giderleri sigortalının zarara uğramasına neden olanlardan rücu yoluyla geri isteyebilme hakkı, kurumuna sigortalıya yardım yapma ödevi dolayısıyla malvarlığında meydana gelen eksilmeyi kısmen ve tümüyle giderme olanağı sağlar. Öte yandan zararı ödemek durumunda bulunan kişilerin bundan böyle sigortalının sağlığını ve can güvenliğini korumak yönünden daha çok özen göstermesi sağlanmış, iş kazası ve meslek hastalıklarının meydana gelmesi önlenmiş olur." denmektedir. Kararda da belirtildiği gibi işveren sorumluluğunun temel amacı S.S. Kurumunun malvarlığının eksilmemesi ile işçinin can güvenliği konusunda gerekli önlemleri almasını temin için sözkonusu yasa hükmü düzenlenmiştir. Dava konusu Sosyal Sigortalar Kanununun 110. maddesi de işçi sorumluluğuna yönelik getirilmiş paralel bir hükümdür. İşçinin kasdi ve suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğraması ya da meslek hastalığına tutulması halinde sigortalıya geçici ya da devamlı daimi iş görememezlik geliri verilmemek suretiyle hem S.S. Kurumunun mal varlığının eksilmesi önlenmek istenmiş hem de işçinin işinde daha dikkatli davranması düşünülerek işyerinde başkalarına zarar vermemesi amaçlanmıştır.

Dava konusu yasa hükmü kasdi olmayan fakat suç teşkil eden fiiller sonucu uğranılan iş kazaları yönünden iptal edilmiştir. Özellikle taksirli suçlar açısından işçinin yasada belirtilen gelirlerden mahrum edilemeyeceği vurgulanmıştır. Taksirli suç ağır olabileceği gibi hafif de olabilir. Ağır taksirde suçlu fiil sonunda doğacak ağır zararın olmasını arzu etmemesine rağmen bu zararın olabileceğini tahmin edebilecek durumdadır. Yasakoyucu işçinin belirtilen bu taksirli fiili sonunda (esasen tahmin edilebilir) meydana gelebilecek zararı önlemek için dava konusu yasa hükmünü getirmiştir. İptal edilmekle ağır kusur sonucu büyük zararların doğmasına sebep olan kişiler sosyal hak kavramına sığınarak suç sayılan bir hareketi yüzünden Sosyal Sigortalar Kurumundan yardım sağlayacaktır.

Sosyal güvenlik hakkını, devlet kuracağı sosyal güvenlik kuruluşları eliyle yürüteceğine göre Anayasa'nın 65. maddesi gereğince malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde bu görevini yerine getirecektir. Aksi halde sosyal güvenlik kuruluşlarının malvarlığında meydana gelen eksilme kurumu acze düşürebilir. İşçinin işyerinde azami özeni göstermesi ve S.S. Kurumunun mali yapısı düşünülerek yasakoyucu sosyal güvenlik hakkına belirtilen sınırlamayı getirmiştir.

Bu nedenlerle çoğunluğun iptal kararına katılmıyorum.

Esas Sayısı: 1991-23
Karar Sayısı: 1991-47

Üye

Haşim KILIÇ